По настояване и по желание на наши читатели възобновяваме рубриката „Архив“, в която ще публикуваме материали и документи от практиката в застраховането през различни години преди 9 септември 1944 г. , когато на застрахователния пазар са работили частни дружества и кооперации, както и от дейността на ДЗИ след тяхната национализация. Тук ви предлагаме материала „Застрахователният договор“ - основния документ, наричан още застрахователна полица, поместен в бр. 6 от 15 март 1949 година на списанието (бюлетина) „Народно застраховане“, издание на ДЗИ. Изказваме своята благодарност на г-н ВАЛЕРИ АЛЕКСИЕВ, изпълнителен директор на ЗПАД ДЗИ и на ЗПАД „ДЗИ-Общо застраховане“, който ни предостави книжките от 1949 година.

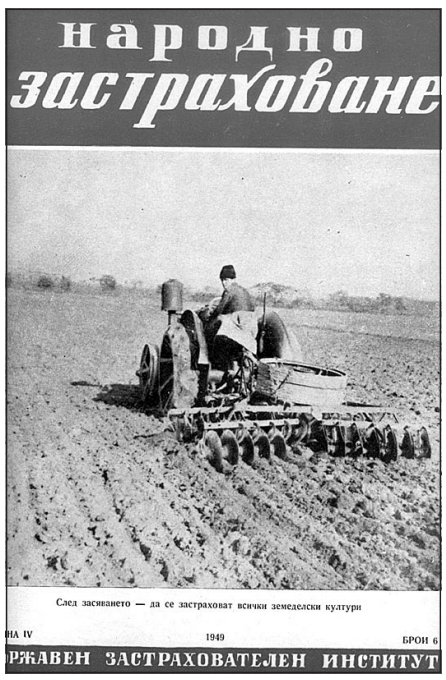

ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ПРАВО

ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯТ ДОГОВОР

ОТ ЛЮБОМИР МИХАЙЛОВ, ЮРИСКОНСУЛТ ПРИ ДЗИ

Не само хората са лица. Лица са още: а) някои формации от хора; б) някои имущества, посветени на особени цели, и в) някои държавни предприятия. Всички тях законът нарича, за да се различават от хората, юридически лица или юридически личности, като за хората, като носители на права и задължения, запазва термина физически лица.

Първата категория юридически лица - това са някои формации от хора. Тези юридически лица са най-разнообразни.

Тук на първо място следва да се постави държавата като най-голямо и най-важно юридическо лица. Тя обхваща всички граждани на народната република.

Тук следва да бъдат отнесени и народните съвети. Те са също така юридически лица. Те обхващат всички населяващи техния район жители.

Тук влизат и държавно-автономните учреждения. Например Българската академия на науките. (Държавно-автономните учреждения следва да бъдат разграничавани от това, което се нарича обикновено държавно учреждение. Държавно учреждение е министерството. То обаче е юридическа личност. Следователно то не може да бъде страна по един договор. Само когато държавното учреждение бъде превърнато в държавно-автономно учреждение, когато придобие следователно юридическа личност, само тогава то може да бъде страна по един договор.)

Юридически лица от тази категория са по-нататък така наречените сдружения с идеална цел. Например политическите организации (партиите), някои културни организации (напр. читалищата), спортни организации и пр.

Юридически лица от тази категория са професионалните организации, например ОРПС, ОЗПС, ОЗИПС.

Юридически лица от тази категория по-нататък са кооперативните сдружения, включително ТКЗС.

Юридически лица от тази категория са най-сетне търговските дружества: събирателни, командитии, о.о. д-ва, акционерни.

Юридически лица от втората категория - това са някои имущества, посветени на особени цели. Това са така наречените фондации. (Фондацията не трябва да се смесва с фонда. Фондът не е юридическо понятие. Той е икономическо и счетоводно понятие. Фондът поначало не се снабдява с правоспособност, т.е. с юридическа личност.)

Юридически лица от третата категория - това са някои държавни предприятия, които законът е скрепил с правоспособност. В числото на последната категория юридически лица влиза и Държавният застрахователен институт. Юридическата му личност е създадена със Закона за Държавен застрахователен институт.

Въпросът дали една формация от хора, дали едно имущество, посветено на особена цел, и дали най-сетне едно предприятие на държавата представлява юридическа личност или не, е въпрос от голямо значение. Този въпрос във всеки отделен случай трябва да бъде обстойно изследван. Юридическата личност се получава по един специален ред, предвиден в съответните закони, или пък се дава в конкретен случай със специален закон. Не винаги дадена формация от хора, дадено имущество, предназначено за известна цел, или дадено държавно предприятие представляват юридическа личност. Юридическата личност е правната маска, която правото поставя върху дадена формация от хора, върху дадено имущество, предназначено за известна цел, или дадено предприятие и с това ги превръща в субекти на права и задължения.

Ако дадена формация от хора, дадено имущество, посветено на особена цел, или дадено държавно предприятие не са юридически личности, ясно е, че те не може да бъдат страни по един договор. Сключеният с тях договор не е договор. Той е нищожен.

При юридическата личност въпросът с дееспособността се поставя малко по-особено, отколкото при физическата личност. При юридическата личност няма възраст, нито пък тя може да бъде поставена под запрещение. Следователно за недееспособност, такава, каквато е налице при физическата личност, тук не може да се говори.

От друга страна, юридическата личност не може обаче сама да осъществява своите права и задължения. За да изрази своята воля и по такъв начин да осъществи своите права и задължения, тя си служи с физически лица. Натовареното да изрази волята на юридическата личност физическо лице или натовареният за тази цел сбор от физически лица се наричат органи на юридическата личност. Когато органът действа, счита се, че действа самата юридическа личност. Волята на органа е воля на юридическата личност.

Вторият елемент на договора, представляващ неговата ядка, това е съглашението. Съглашението - това е съгласуването волите на страните върху предмета на договора.

Естествено е, че за да се постигне това съгласуване волите на страните, необходимо е преди всичко всяка от страните да изрази своята воля, следователно да направи волеизявление. Волеизявлението на една от страните се нарича предложение, а волеизявлението на другата страна - приемане. Съгласуването на предложението и приемането означава постигане на съгласие. Постигне ли се съгласието, съглашението се сключва. Ако и всички останали елементи на договора са налице, счита се сключен и самият договор.

Коя страна ще направи предложението и коя приемането, това е без значение. Дали продавачът ще направи предложение за сключване на покупко-продажбата, а купувачът - приемането, или пък ще стане обратното, това е без значение за договора. Продавачът, излагащ своята стока на витрината на своя магазин, прави предложение за сключване на покупко-продажбата, купувачът на тази стока - приемане. Обратно, купувачът на селскостопански произведения, който отива при земеделския стопанин, за да потърси такива произведения, прави предложение за сключване на покупко-продажбата на селско-стопански произведения, а земеделският стопанин, продавачът, следователно прави приемането. Не е също положението, както ще се види по-нататък, при застрахователния договор, където едната страна е винаги предложител, а другата - винаги приемател.

ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ПРАВО

ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯТ ДОГОВОР

От Любомир Михайлов
Юрисконсулт при ДЗИ

Не само хората са лица. Лица са още: а) някои формации от хора; б) някои имущества, посветени на особени цели и в) някои държавни предприятия. Всички тях законът нарича, за да се различават от хората, юридически лица или юридически личности, като за хората, като носители на права и задължения, запазва термина физически лица.

Първата категория юридически лица — това са някои формации от хора. Тези юридически лица са най-разнообразни.

Тук на първо място следва да се постави държавата, като най-голямо и най-важно юридическо лице. Тя обхваща всички граждани на народната република.

Тук следва да бъдат отнесени и народните съвети, са също така юридически лица. Те

манлитии, о. о. д-ва, акционерни.

Юридически лица от втората категория — това са някои имущества, посветени на особени цели. Това са така нареченте фондации. (Фондацията не трябва да се смесва с фонда. Фондът не е юридическо понятие. Той е икономическо и счетоводно понятие. Фондът по начало не се снабдява с правоспособност, т. е. с юридическа личност.)

Юридически лица от третата категория — това са някои държавни предприятия, които законът е скрепил с правоспособност. В числото на последната категория юридически лица влиза и Държавният застрахователен институт. Юридическата му личност е създадена със Закона за Държавен застрахователен институт.

Предложението, респективно приемането, за да може да се счете като годен елемент, върху който да се изгради договорът, следва да не бъде дефектно. А дефектно ще бъде то, ако например е направено в резултат на някаква грешка. Ако купувачът приеме да купи една посребрена вещ, погрешно считайки я за сребърна, неговото приемане е резултат на грешка. Приемането е дефектно. Приемането следователно не е годен елемент за създаване на съглашението, а оттам на договора. Купувачът има правото да иска развалянето на договора. Ако застрахователят, Държавният застрахователен институт, бъде заблуден от застраховащия или от застраховаемия върху здравословното състояние на последния и погрешно счете застраховаемия за здрав, поради което приеме направеното от застраховащия предложение за сключване на застрахователен договор върху живота на застраховаемия, явно е, че приемането му е резултат на грешка. ДЗИ може да иска развалянето на договора.

Предложението, респективно приемането, може да бъде направено в писмена или устна форма. Законът определя кои предложения, респективно приемания, следва да бъдат направени в писмена форма. Когато законът разпорежда, че договорът следва да бъде сключен в писмена форма (независимо от това дали тя ще бъде нотариална писмена форма или обикновена писмена форма), тогава се разбира, че както предложението, така и приемането следва да бъдат направени в писмена форма.

За предложението, респективно приемането, е без значение дали се прави в изпълнение на някакво задължение, или пък се прави, без да е налице такова задължение. Предложението, което прави земеделският стопанин за застраховане на сградата си срещу пожар, е също така предложение, както и предложението, което прави градският жител за застраховане на сградата си срещу пожар, въпреки че последният е длъжен по силата на Закона за задължителното застраховане срещу щети от пожар да направи предложение, докато за първия такова задължение няма. ДЗИ като застраховател също е длъжен, щом като му бъде направено едно отговарящо на законните изисквания предложение за задължителната застраховка, да приеме предложението. Длъжен е следователно да направи приемане. Задължението на ДЗИ да направи приемане не изменя същността на последното. То си остава пак приемане.

Във връзка с втория елемент на договора се поставя въпросът за неговото начало. Началото на договора е моментът, когато се постигне съгласуването между волите на двете страни, когато следователно се постигне съгласието. Но понеже този момент е мъчно уловим, обикновено в договора се определя кой момент, ясно определен по време, следва да се счита като начало на договора.

Третият елемент на договора - това е предметът на договора Не може договор без предмет. Предмет на договора - това е онова, върху което се съгласяват страните. Ако страните се съгласяват да се създадат помежду им правни връзки, например правните връзки, изразяващи се в това едната страна да се задължи да даде една вещ и да придобие правото да получи за тази вещ определена сума, а другата страна да се задължи да плати въпросната определена сума и да придобие правото да получи вещта, тези обществени връзки и тяхното конкретно съдържание образуват предмета на договора.

Четвъртият елемент на договора - това е постигането чрез съглашението позволени от закона и обществения ред цели. Ако някой се задължава да плати известна сума някому срещу задължението от страна на последния да извърши убийство, няма да има договор, тъй като целта е непозволена от закона. Няма договор, тъй като липсва четвъртият елемент на договора, а именно целта на договора да бъде позволена от закона. Също такава е последицата и при случай, че се преследва с договора непозволена от обществения ред цел.

Бъдат ли налице четирите елемента на договора, а именно страни, съглашение, предмет и позволеност от закона и обществения ред, договорът е сключен.

Сключи ли се договорът, от него се пораждат правни последици. Пораждат се права и задължения. Тези права и задължения следва да бъдат осъществени. Осъществят ли се, доброволно или принудително (чрез съда), договорът се приключва. Договорът завършва своя живот. Договорът е „изпълнен“.

ЗАСТРАХОВКА "ЖИВОТ" И РЕНТА	ЖЕНСКИТЕ И ДЕТСКА ЗАСТРАХОВКА	ЗАСТРАХОВКА "ЖИВОТ", СВЪРЗАНА С ИНВЕСТИЦИОННИ ФОНД	ПОСТОЯННА ЗДРАВНА ЗАСТРАХОВКА	ИЗКУПУВАНЕ НА КАПИТАЛ	ДОПЪЛНИТЕЛНА ЗАСТРАХОВКА	ОБЩО	Пазарен дял
3 096 987	0	48 841	0	0	566 401	19 512 395	15.09%
16 611 845	0	0	0	0	0	16 613 045	12.85%
172 786	480	0	0	0	133 703	12 075 090	9.34%
1 767	0	48	5 594	0	36 585	6 765 038	5.23%
9 182	0	0	0	0	38 419	6 407 776	4.96%
5 526	44 899	101	111	0	17 608	4 332 705	3.35%
0	0	0	0	0	0	4 260 745	3.30%
17 164	0	356	566	0	0	3 607 257	2.79%
6 694	0	0	0	0	0	3 344 676	2.59%
139 194	0	0	3 865	0	0	3 286 326	2.54%
0	0	0	0	0	48 951	2 450 189	1.89%
31 236	34	9 408	1 392	0	2 844	2 222 801	1.72%
0	0	1 506	0	0	0	2 218 722	1.72%
0	0	0	0	0	450	1 835 353	1.42%
1 452	0	0	0	0	0	1 746 240	1.35%
1 595 078	0	0	0	0	1 326	1 709 415	1.32%
0	0	0	0	0	0	1 510 511	1.17%
78 893	0	2 386	57 528	0	0	1 272 710	0.98%
0	0	0	0	0	0	1 241 487	0.96%
0	0	0	0	0	0	1 054 596	0.82%
957 372	30 913	64 857	69 936	2 233	156 244	31 836 861	24.62%
22 635 177	76 326	127 502	138 992	2 233	1 002 532	129 303 939	100.00%